

Sytuacja na rynku kredytowym
wyniki ankiety do przewodniczących
komitetów kredytowych

I kwartał 2004

Podsumowanie wyników ankiety

- W IV kwartale 2003 r. **większość ankietowanych banków zastrzyło kryteria i warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw**; w przypadku kredytów dla gospodarstw domowych większość banków nie zmieniła kryteriów i warunków udzielania kredytów
- Nastąpił **wzrost popytu na kredyty**, w szczególności na kredyty długoterminowe w sektorze przedsiębiorstw i na kredyty mieszkaniowe w sektorze gospodarstw domowych. Oczekiwany był dalszy wzrost popytu w I kwartale 2004 r.
- Wśród banków, które złagodziły politykę kredytową oraz odczuły ograniczenie popytu, najczęściej wymienianą przyczyną tych zjawisk był **wzrost presji konkurencyjnej ze strony innych banków i nie-bankowych instytucji finansowych**
- **Większość banków przewidywała wzrost popytu na kredyty** w I kwartale 2004 r., zwłaszcza na kredyty dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz kredyty konsumpcyjne dla gospodarstw domowych

Syntetyczne wyniki ankiety

Ankieta została przeprowadzona na przełomie grudnia 2003 r. i stycznia 2004 r. wśród 24 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi 79,2%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Szczegóły dotyczące metodologii obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

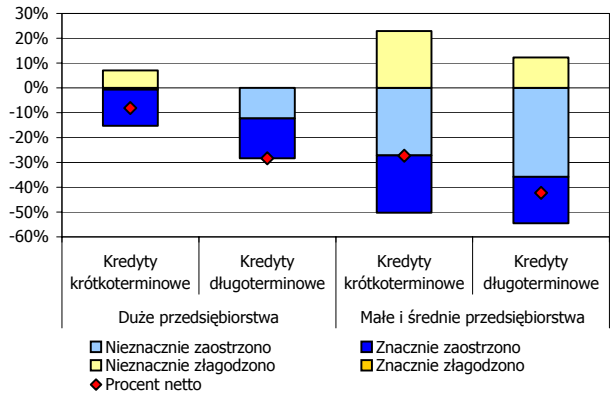
Poniżej przedstawiono **tendencje** w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowanie się popytu w IV kwartale 2003 r., jak również przewidywania banków na I kwartał 2004 r.

Przedsiębiorstwa

W IV kwartale 2003 r. większość ankietowanych banków **zaostrzyło kryteria przyznawania kredytów dla przedsiębiorstw**. Najczęściej zaostrzano kryteria dla kredytów długoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw, najrzadziej – dla kredytów krótkoterminowych w sektorze dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 1). Tendencja do zaostrzania kryteriów była silniejsza w sektorze

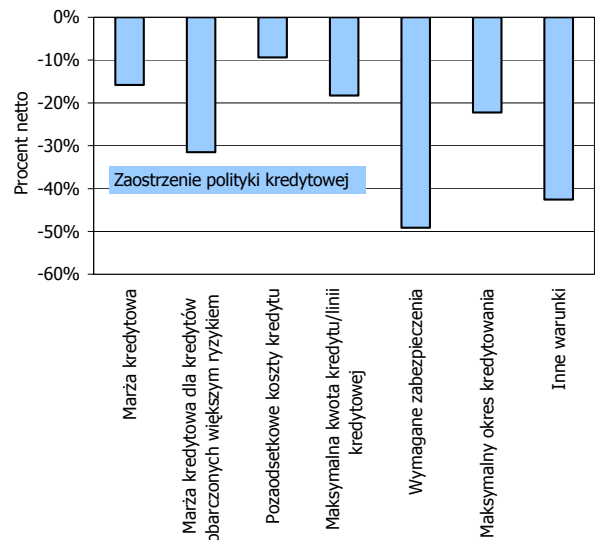
Wykres 1

Kryteria kredytów dla przedsiębiorstw

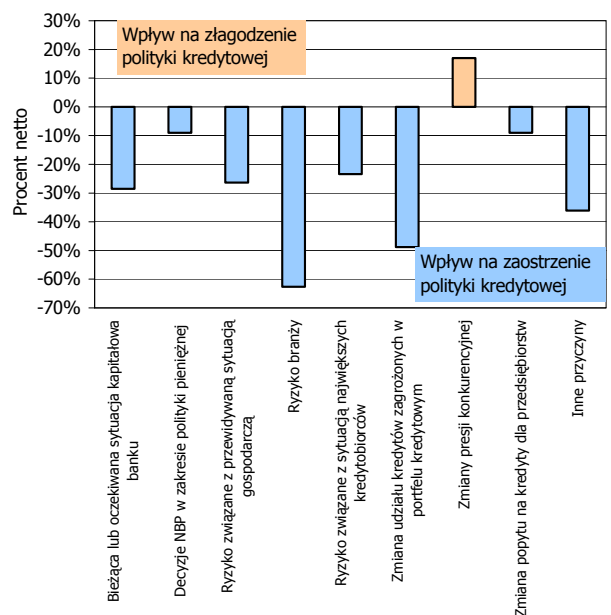
Wykres 2

Warunki przyznawania kredytów

Wykres 3

Przyczyny zmian polityki kredytowej

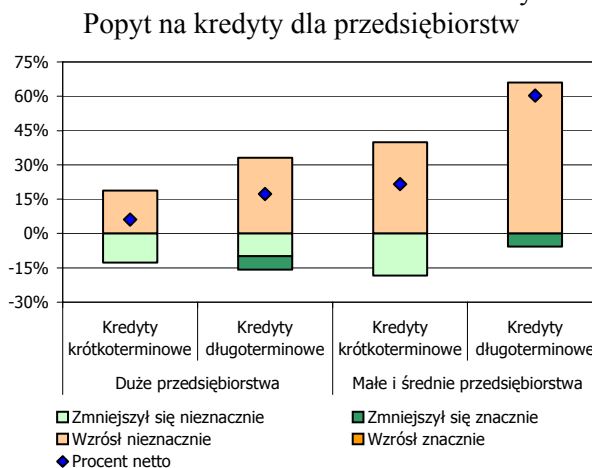
małych i średnich przedsiębiorstw, co wskazuje, że w opinii banków, ryzyko kredytowe w tym sektorze pozostawało wyższe.

Najczęściej wskazywano na zaostrzenie warunków dotyczących wymaganych zabezpieczeń (zob. wykres 2). Wśród innych warunków wymieniono: wykluczenie możliwości udzielania kredytów obrotowych w rachunku kredytowym w formie kredytów odnawialnych oraz częstsze stosowanie dodatkowych warunków w umowie.

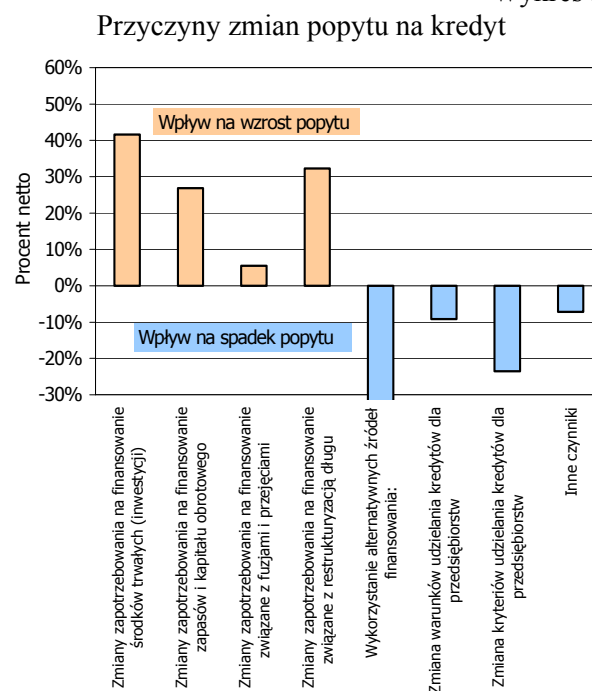
Czynnikami, które w największym stopniu przyczyniły się do zaostrzenia kryteriów i warunków udzielania kredytów, był wzrost ryzyka związanego z kredytowaniem niektórych branż i zmiana udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytowym (zob. wykres 3). Najczęściej wymienianymi branżami, w których, według banków, wzrosło ryzyko kredytowe, były: górnictwo, budownictwo, hutnictwo i działalność deweloperska. Częściowo wpływ na zaostrzenie kryteriów miała również bieżąca lub oczekiwana sytuacja kapitałowa banków oraz ryzyko związane z przewidywaną sytuacją gospodarczą. Z kolei, presja konkurencyjna ze strony innych banków wpłynęła nieznacznie na złagodzenie warunków przyznawania kredytów w niektórych bankach.

Większość banków zanotowała **wzrost popytu na kredyty długoterminowe** w szczególności ze strony małych i średnich przedsiębiorstw (zob. wykres 4). Wzrost popytu

Wykres 4

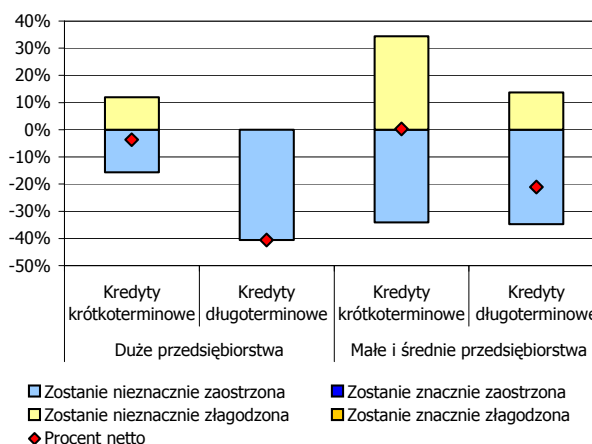

Wykres 5

Wykres 6

Prognoza zmian w polityce kredytowej – przedsiębiorstwa

w sektorze dużych przedsiębiorstw był zdecydowanie słabszy.

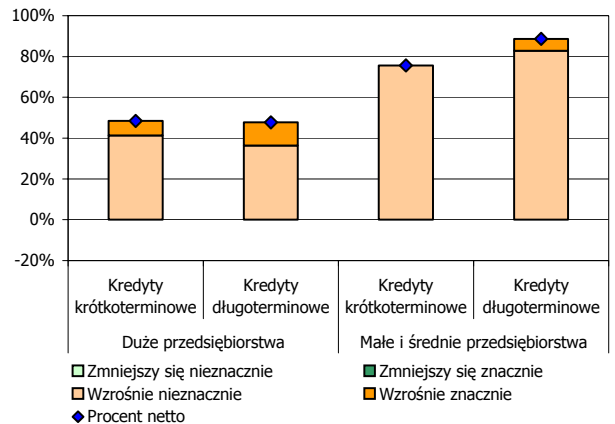
Zdaniem banków największe znaczenie dla wzrostu popytu miało zwiększenie zapotrzebowania na finansowanie środków trwałych i związane z restrukturyzacją długu. Z kolei do spadku popytu najsilniej przyczyniło się wykorzystanie finansowania w postaci kredytów z innych banków (zob. wykres 5). Wydaje się, że spadek popytu odczuwany w niektórych bankach mógł być związany również z rosnącymi depozytami przedsiębiorstw w ub.r.

Banki przewidywały zaostrzenie polityki kredytowej dla kredytów długoterminowych w I kwartale 2004 r. zarówno dla przedsiębiorstw dużych, jak i małych i średnich (w tym drugim sektorze część banków deklaruje złagodzenie polityki kredytowej). W przypadku kredytów krótkoterminowych podobny odsetek banków deklarował zaostrzenie, co złagodzenie polityki kredytowej w obu sektorach (zob. wykres 6).

Żaden bank nie spodziewał się spadku popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, a prawie połowa oczekiwała jego wzrostu w sektorze dużych przedsiębiorstw. Jednak najwięcej banków spodziewa się wzrostu w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, w szczególności na kredyty długoterminowe (zob. wykres 7). W każdej kategorii kredytu odsetek banków oczekujących wzrostu popytu był wyższy od odsetka banków, które zanotowały

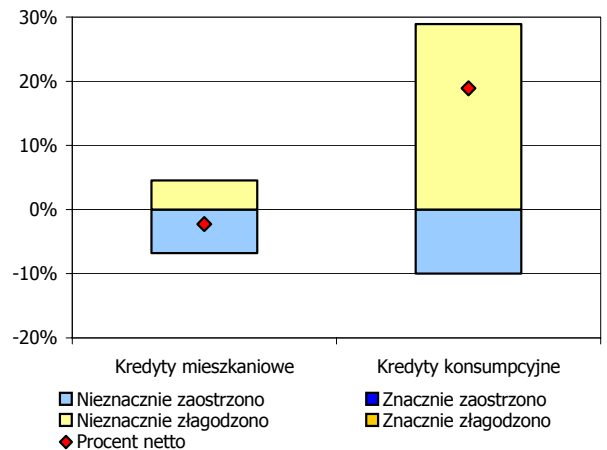
Wykres 7

Popyt na kredyty dla przedsiębiorstw – prognoza

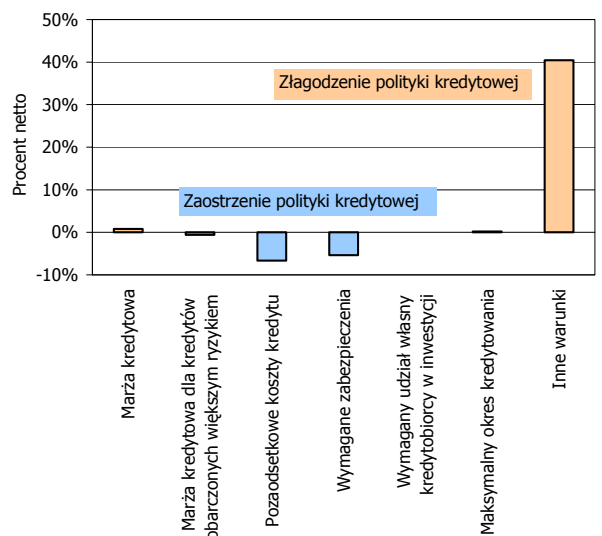
Wykres 8

Kryteria kredytów dla gospodarstw domowych

Wykres 9

Warunki przyznawania kredytów mieszkaniowych

wzrost popytu w IV kwartale 2003 r. Wyniki sugerują, że banki oczekiwały zwiększenia zapotrzebowania na finansowanie przedsiębiorstw, co należy wiązać z początkiem cyklu inwestycyjnego.

Gospodarstwa domowe

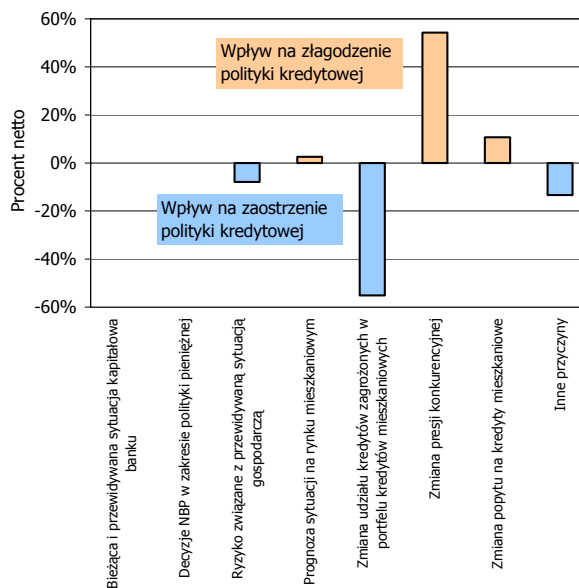
W IV kwartale 2004 r. **większość banków nie zmieniła kryteriów przyznawania kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych. W przypadku kredytów konsumpcyjnych częściej nieznacznie łagodzone kryteria przyznawania kredytów niż zaostrzano, jednak w większości banków nie zostały one zmienione** (zob. wykres 8).

Banki, które zmieniły warunki przyznawania kredytów mieszkaniowych najczęściej zwiększały pozaodsetkowe koszty pozyskania kredytu lub żądały ubezpieczenia nieruchomości będącej zabezpieczeniem (zob. wykres 9). Wśród złagodzonych kryteriów banki wymieniły okresową rezygnację z pobierania prowizji za udzielenie kredytów, zakres finansowania lub wymogi dotyczące dokumentów.

Najważniejszą przyczyną zmiany polityki kredytowej w odniesieniu do kredytów mieszkaniowych był wzrost udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytów mieszkaniowych. Z kolei na złagodzenie polityki kredytowej najsilniej oddziaływała presja konkurencyjna ze

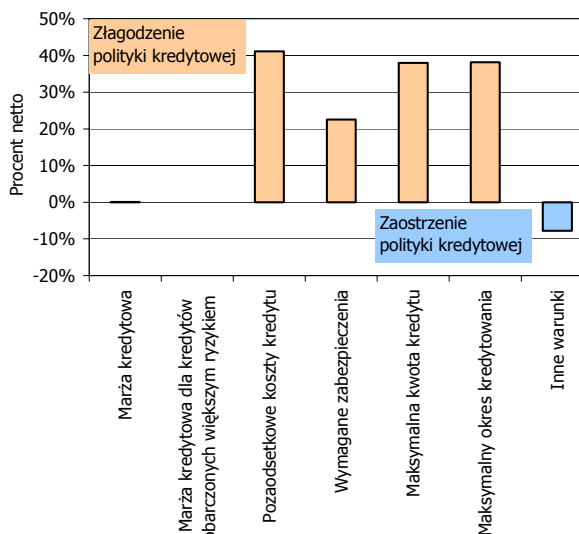
Wykres 10

Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

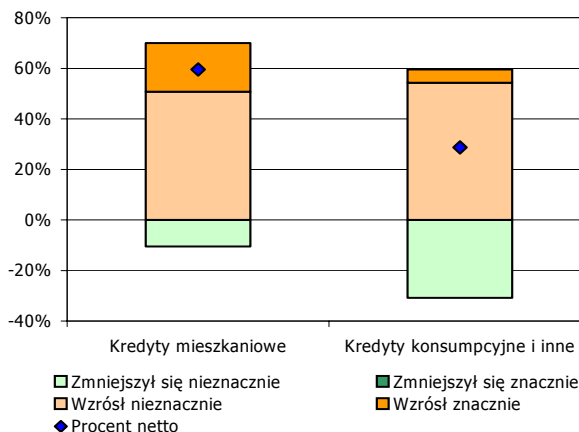
Wykres 11

Warunki przyznawania kredytów konsumpcyjnych

Wykres 12

Popyt na kredyty dla gospodarstw domowych

strony innych banków (zob. wykres 10).

Wśród warunków, które złagodzone dla kredytów konsumpcyjnych, najważniejsze to zmniejszenie pozaodsetkowych kosztów kredytu, zwiększenie maksymalnej kwoty kredytu i wydłużenie okresu kredytowania (zob. wykres 11). Zaostrzono natomiast procedury związane z decyzjami o udzielaniu kredytów.

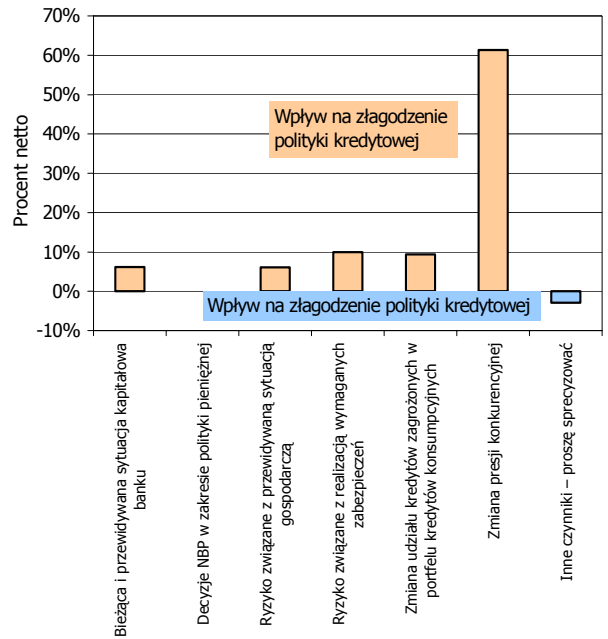
Do złagodzenia warunków przyznawania kredytów konsumpcyjnych najbardziej przyczyniła się presja konkurencyjna ze strony innych banków i nie-bankowych instytucji finansowych oraz spadek popytu na kredyty konsumpcyjne (zob. wykres 13).

Popyt na kredyty dla gospodarstw domowych wzrósł w IV kwartale 2003 r. Wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe był znaczący, natomiast na kredyty konsumpcyjne i inne umiarkowany – część banków deklarowała spadek popytu (zob. wykres 12).

Popyt na kredyty mieszkaniowe wzrósł głównie ze względu na oczekiwany wzrost cen nieruchomości, a także w wyniku złagodzenia polityki kredytowej przez banki (zob. wykres 14). Spadek popytu w niektórych bankach wynikał głównie z wykorzystania przez potencjalnych kredytobiorców alternatywnych źródeł finansowania zakupów nieruchomości, w tym poprzez kredyty z innych banków.

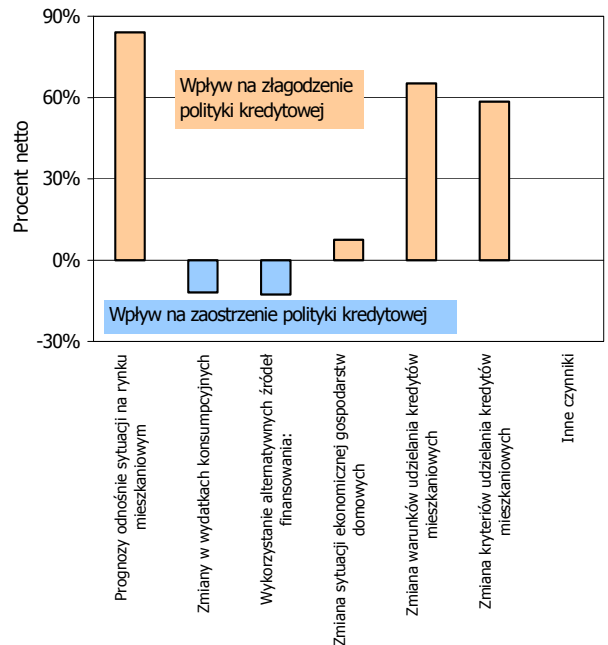
Wykres 13

Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

Wykres 14

Przyczyny zmian popytu na kredyty mieszkaniowe

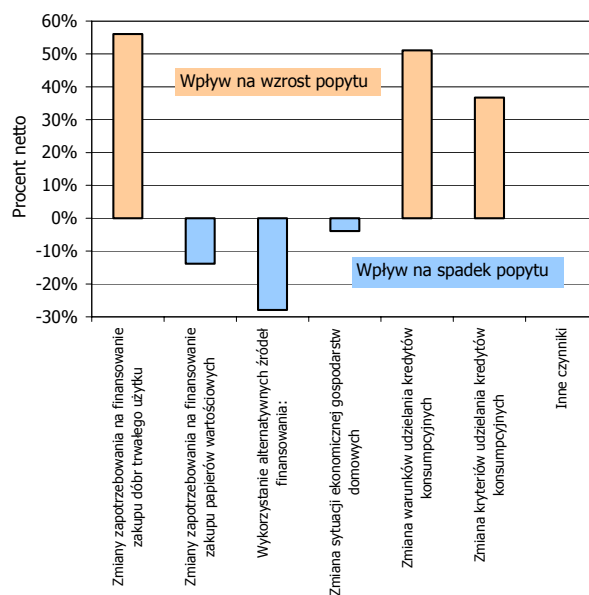
Najważniejsze przyczyny wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne to zwiększenie zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku i złagodzenie warunków i kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych przez banki (zob. wykres 15). Z kolei spadek popytu był wynikiem wykorzystania alternatywnych źródeł finansowania zakupów konsumpcyjnych.

Banki przewidywały dalsze złagodzenie polityki kredytowej w I kwartale 2004 r. zarówno w odniesieniu do kryteriów i warunków udzielania kredytów mieszkaniowych jak i konsumpcyjnych, przy czym więcej banków zamierzało złagodzić kryteria dla kredytów mieszkaniowych niż konsumpcyjnych (zob. wykres 16).

W I kwartale 2004 r. oczekiwany był również wzrost popytu na kredyty dla gospodarstw domowych. Więcej banków przewidywało umiarkowany wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne niż mieszkaniowe (zob. wykres 17).

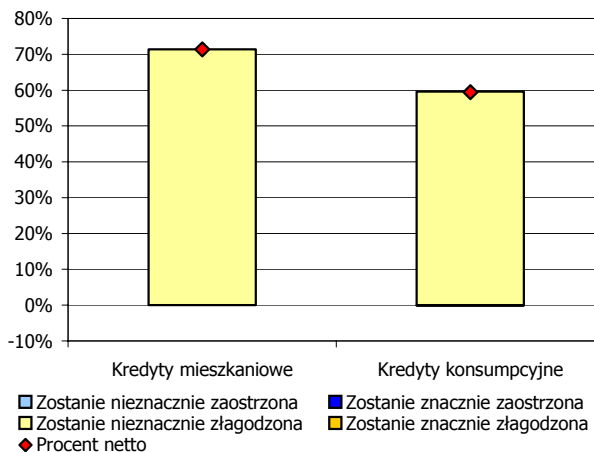
Wykres 15

Przyczyny zmian popytu na kredyty konsumpcyjne

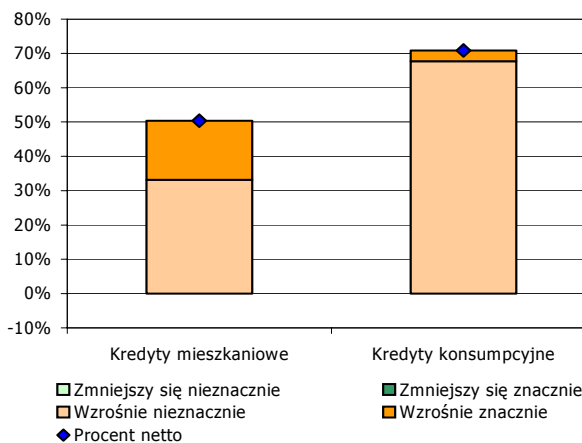
Wykres 16

Prognoza zmian w polityce kredytowej – gospodarstwa domowe

Wykres 17

Popyt na kredyty dla gospodarstw domowych – prognoza

Załącznik 1
Metodologia

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 24 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbięciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1
**Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności
uwzględniona przy liczeniu wag**

Nr pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
	Kredyty długoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów. W przypadku przedsiębiorstw nie uwzględniono podziału na duże oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, ze względu na brak odpowiednich danych w statystyce bankowej.

Źródło: NBP.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, *Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego*, Nr 48, SGH, str. 71-114.

w IV kwartale 2003 r., czyli w okresie, którego dotyczy ankieta. Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2

Sposób liczenia procentu netto

Nr Pytania	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP.